

Bóna Judit

15 éves az ELTE alkalmazott nyelvészet doktori programja

Bevezetés

Tizenöt éve alakult meg az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolájában az alkalmazott nyelvészet doktori program, amelynek az volt a célja, hogy olyan nyelvtudományi kérdésekkel foglalkozzon, amelyek a gyakorlat oldaláról merülnek fel, és valós társadalmi, klinikai és technológiai kérdésekre adnak választ. A program a kezdetektől fogva rendkívül népszerű volt a pedagógusok és a gyógypedagógusok körében is, számos tudós tanár itt írta és védte meg a doktori értekezését. Napjainkban egyre nagyobb szükség van tudós tanárookra a közoktatásban, és a pedagógus-életpályamodell is vonzó perspektívát nyújt a doktori fokozattal rendelkező tanároknak. Az iskolában számos olyan kérdés felmerül, amelyre tudományos módszerekkel kell(ene) választ adni, és amelyek megválaszolására a doktori kutatás ideális lehetőséget nyújt (Gósy 2020). A program töretlenül népszerű, jelenleg is mintegy 30 aktív hallgatója van, és 2024-től a magyar mellett angol nyelven is elindult. A jubileum öröme a doktori program minikonferenciát és alumnitalálkozót szervezett 2024. október 11-én.

Minikonferencia és alumnitalálkozó

1. kép

Károly Krisztina, az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolájának vezetője köszönti a résztvevőket

Az eseményt Károly Krisztina, a Nyelvtudományi Doktori Iskola vezetője nyitotta meg, aki elmondta, milyen fontos szerepet tölt be az alkalmazott nyelvészet doktori program az ELTE és a Bölcsészettudományi Kar, illetve a Nyelvtudományi Doktori Iskola tudományos portfóliójában, majd az alkalmazott nyelvészet társadalmi szerepéről beszélt. Angol nyelvpedagógiával és szövegnyelvészettel foglalkozó kutatóként kiemelte az anyanyelv-pedagógiai kutatások fontosságát is. Ezután Balogh-Kátai Judit köszöntötte a résztvevőket az ELTE Alumni Központ nevében hangsúlyozva, hogy a doktori program volt hallgatói is egy nagy közösségnek, az ELTE Alumninak a részévé válnak. Mindenkit biztatott az ELTE által szervezett programokon való részvételre, a kapcsolatépítésre.

A köszöntők után Bóna Judit, a doktori program jelenlegi vezetője nyújtott rövid áttekintést a program történetéből, a kezdetekről, a hallgatói létszámokról, a legendás oktatókról és a tanított kurzusokról. Elmondta, hogy 2009, a program megalakulása óta 184 doktori hallgató nyert felvételt a programba. Közülük 56-an védték meg értekezésüket, és többen vannak, akik 2024 őszén védenek. A kezdetekkor a választható szakterületek az alkalmazott fonetika, az

alkalmazott retorika, az anyanyelv-elsajátítás és -fejlesztés, a német mint idegen nyelv elsajátítása és fejlesztése (német nyelven) voltak, ez a portfólió a későbbiekben kiegészült a magyar mint idegen nyelvvel és egyéb nyelvészeti alkalmazásokkal (anyanyelv-pedagógia, osztálytermi kommunikáció, klinikai nyelvészet, orvos-beteg kommunikáció stb.) (Gósy 2011, 2020). Az elvégzendő tárgyak a kutatómódszertani alapozás után mindig az aktuális évfolyam érdeklődési köréhez is kapcsolódnak – a színes és változatos témákról a komplex vizsgára választható témakörök is tanúskodnak: az alkalmazott nyelvészet területei, alkalmazott fonetika, alkalmazott pszicholingvisztika, alkalmazott retorika, alkalmazott szociolingvisztika, nyelvészeti pragmatika, diskurzuselemzés, tanári kommunikáció, anyanyelv-elsajátítás, digitális kommunikáció, a német mint idegen nyelv, illetve a magyar mint idegen nyelv. A képzés eredetileg magyar nyelven indult, de 2024-től angol nyelven is elvégezhető. Így a magyar képzési nyelvű csoport mellett nemzetközi hallgatók is színesítik a doktori program kutatóinak a körét.

A kezdetekben hároméves iskolarendszerű képzés 2016-ban átalakult. 2016-tól már négyéves a doktori hallgatói jogviszony – az első két évben vannak iskolarendszerű (általában kéthetente tömbösített) kurzusok, míg a második év végén sikeresen letett komplex vizsgát további két év követi, amikor tanulmányírára, konferencia-előadásokra, egyetemi oktatásra és egyéb tudományos teljesítésre lehet krediteket szerezni. A doktori program vezetője a kezdetektől 2022-ig Gósy Mária professzor emeritus volt, a program alapításának kezdeményezője, tudományos titkára pedig Antalné Szabó Ágnes (Gósy 2011, 2020). Később a tudományos titkár szerepét Markó Alexandra vette át 2020-ig, a programvezető pedig 2022-től Bóna Judit lett. A program doktoranduszai nemcsak órákra járnak, és saját kutatást végeznek – az alkalmazott nyelvészet doktori program élénk tudományos közösséget is kínál a hallgatóinak, akik szakmai és más közösségi programokon vehetnek részt, segíthetnek konferenciák és középiskolásoknak szervezett versenyek szervezésében és lebonyolításában, illetve tudományos kiadványok szerkesztésében. Mindemellett lehetőség nyílik külföldi tanulmányutakra, anyaggyűjtésre, tapasztalatszerzésre; hazai és nemzetközi konferenciákon, illetve kutatócsoportos munkában való részvételre. A doktori program hallgatói közül többen jártak már ösztöndíjjal Európa több országában, illetve Európán kívül az USA-ban, és most készülnek Tanzániába.

2. kép
Gósy Mária előadást tart

A program történetének és jelenlegi struktúrájának áttekintése után három rövid szakmai előadás következett. Az előadók három generációból kerültek ki, a három különböző karrierfázisban levő kutató között egy professor emeritus, egy nemrég doktorált alumnus és egy doktorjelölt tartott prezentációt. Gósy Mária professor emeritus, a doktori program alapítója, első vezetője előadásában arról beszélt, hogyan jött létre egy komoly fonetikai alapú kutatás és a véletlen találkozására révén egy széles körben elterjedt gyakorlati alkalmazás, a GOH hallásvizsgáló készülék. A komoly alapú kutatást, amely a fonetikai ismeretekre épülő beszédtechnológiai kísérleteket és méréseket jelentette, egy szisztematikusan rosszul teljesítő kísérleti személy

adatai vezették a gyakorlatban is hasznosuló innovációhoz. A GOH hallásvizsgáló készüléket évtizedek óta használják óvodai, iskolai szűrővizsgálatok során és a GMP-diagnosztika első tesztlejtéként.

Désfalvi Ildikó mesteroktató (EKKE), logopédus, a program doktorált alumnusa az általa kifejlesztett eltérő ingertípusokat tartalmazó dichotikus tesztet és a tesztelés során kapott eredményeit mutatta be tipikus fejlődésű és tanulási nehézséggel küzdő tanulók körében. A dichotikus teszteket a GMP-diagnosztika néhány

altesztjével egészítette ki. Előadása és eredményei jól példázták, hogy lesz egy a gyakorlatból érkező igényre jól alkalmazható válasz/megoldás a nyelvészeti tudományos kutatás révén.

Hollóy Zsolt doktorjelölt, egyetemi tanársegéd pedig a tanári kommunikációval kapcsolatos kutatásából mutatott be egy részt, gyakorlati tanácsokat is adva a hatékony tanári kommunikációhoz. A doktori értekezésében is szereplő vizsgálat során a tanári kommunikáció fatikus elemeire fókuszált, a jelenléti tanórák eredményeit a Covid-időszakban rögzített online tanórák eredményeivel összevetve. Munkájának eredményei a tanárképzésben is jól alkalmazhatók.

Az előadásokat követően egy kerekasztal-beszélgetésre került sor Deme Andrea, a program egyik oktatója és témavezetője moderálásával. A beszélgetésben a program jelenleg is aktív oktatói és témavezetői, valamint alumnusai vettek részt. Bartha Csilla, Gonda Zsuzsa, Raátz Judit oktatói oldalról, Csárdás László (egyetemi oktató), Jordanidisz Ágnes (tanulásterapeuta) és Major Hajnalka (középiskolai tanár) pedig volt doktoranduszokként, alumnusokként beszéltek arról, hogy mit jelent számukra az alkalmazott nyelvészet, mit kaptak a doktori programtól, és milyen kedves személyes emlékeik vannak a képzésről. Az este során több olyan visszaemlékezést hallgathattak meg a résztvevők, amelyekből kiderült, hogy mindenki jól tudja hasznosítani a doktori képzésen tanultakat mind a szakmájában, mind a mindennapi életben.

3. kép

*Kerekasztal-beszélgetés a jubileumi ünnepségen
(balról jobbra: Gonda Zsuzsa, Major Hajnalka, Jordanidisz Ágnes, Csárdás László,
Raátz Judit, Bartha Csilla, Deme Andrea)*

Az estét egy fogadással egybekötött alumnitalálkozó és kötetlen beszélgetés zárta. A rendezvény létrejöttét az ELTE Alumni támogatta.

Összegzés

A jelen írás célja nemcsak az eseményről való beszámoló. További cél, hogy felhívja az olvasók figyelmét az alkalmazott nyelvészet doktori programra, és biztassa a pedagógusokat arra, hogy találjanak ki saját kutatásokat, és merjenek elindulni a tudományos életpályán, a tudós tanárrá válás útján. A legjobb kutatási ötletek a diákokkal való beszélgetés és együtt gondolkodás útján születnek. A kutatási tapasztalattal rendelkező tudós tanárok jól hasznosíthatják kutatási eredményeiket az iskolában, színesebben, hitelesebben adhatják át tudásukat, és segíthetik a tanulókat előmenetelükben.

Az elmúlt években a következő kutatási témákról születtek például doktori értekezések: a beszédprodukción és beszédpercepción fejlődése különböző életkorú gyermekeknél (óvodásoknál, kisiskolásoknál, kamaszkorban), fejlesztési programok kidolgozása és tesztelése; olvasás és szövegértés, olvasási stratégiák digitális szövegek

olvasásakor (szemmozgáskövetős vizsgálattal kiegészítve), új olvasástanítási módszerek kidolgozása és kipróbálása; a kétnyelvű gyermekek nyelvsajátítási folyamatai; a mentális lexikon vizsgálata anyanyelven és idegen nyelven; a tanári és a tanulói kommunikáció. A doktori programról és általában az ELTE BTK doktori iskoláiról és programjairól a kari honlapon olvasható további részletes információ (1).

Irodalom

Gósy Mária 2011. Tudós tanár – tanár tudós. Alkalmazott nyelvészeti doktori program az ELTE Bölcsészettudományi Karán. *Anyanyelv-pedagógia* 3. <https://anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=336> (2024. december 2.)

Gósy Mária 2020. Tanítás, hogy átadjuk – kutatás, hogy megszerezzük az ismereteket. Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Program az ELTE-n. *Anyanyelv-pedagógia* 3. <https://ojs.elte.hu/anyanyelv-pedagogia/article/view/9251> (2024. december 8.) <https://www.doi.org/10.21030/anyp.2020.3.6>

(1) Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának PhD-képzései. <https://btk.elte.hu/phd> (2024. december 2.)

The Applied Linguistics Doctoral Program of ELTE is 15 years old

Az írás szerzőjéről

Bóna Judit

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország

bona.judit[kukac]btk.elte.hu

<https://orcid.org/0000-0003-2369-1636>